

Asia: VN/23782/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Tausta

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä muutettavaksi siten, että sallittaisiin luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muutoksesta

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta.

Alkoholilain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu alkoholijuomien vähittäismyyntilupa koskee nykyisin kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Hallitus ehdottaa, että pykälään lisättäisiin, että vähittäismyyntilupa koskisi myös 5,5–8,0 tilavuusprosenttia sisältäviä käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia, eli siideriä, olutta ja viinejä.

Alkoholilain tavoite on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjille, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

Hallituksen esittämän lakimuutoksen toteutuessa luvanvaraisessa vähittäismyynnissä sallittaisiin aiempaa vahvempien alkoholijuomien myynti. Vahvempien alkoholijuomien saatavuuden parantuessa alkoholin kulutus todennäköisesti siirtyisi yhä vahvempiin alkoholijuomiin ja alkoholin kokonaiskulutus kasvaisi. Alkoholin kulutuksen kasvaminen heikentää kansanterveyttä ja -taloutta sekä lisää sosiaalisia ongelmia. Sen vuoksi alkoholin saatavuutta ei ole syytä parantaa.

Alkoholin saatavuuden vaikutuksia eri väestöryhmiin

Alkoholin riski- ja ongelmakäytössä on merkittäviä eroja sukupuolittain ja sosioekonomisesti. Riski- ja ongelmakäyttö altistavat mielenterveys- ja somaattisille ongelmille, huono-osaisuudelle, työttömyydelle ja syrjäytymiselle. Miehillä ja heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevilla alkoholiin liittyvä sairastavuus ja kuolleisuus ovat yleisempiä kuin muilla. Vahvempien alkoholijuomien saatavuuden parantuessa alkoholikuolleisuus todennäköisesti kasvaa etenkin työikäisillä miehillä ja alemmissa tuloluokissa. Myös väkivallantekojen voidaan odottaa lisääntyvän alkoholin kulutuksen kasvaessa. Tällä on suuri inhimillinen vaikutus sekä vaikutuksia esimerkiksi kansantalouteen.

Toteutuessaan esitetty lakimuutos heikentäisi hyvin todennäköisesti myös lasten hyvinvointia. Lapset kärsivät aikuisten runsaasta alkoholinkäytöstä, ja aikuisten alkoholinkäytön lisääntymisellä voi olla pitkäkestoisia vaikutuksia lasten elämäntilanteeseen. Vahvempien alkoholijuomien saatavuuden paraneminen voi myös lisätä lapsiperheköyhyyttä, jolla on ylisukupolvisia negatiivisia vaikutuksia terveyteen, kouluttautumiseen ja työllistymiseen. Hallitusohjelman mukaisten lakimuutosten yhteisvaikutuksia olisi arvioitava siitä näkökulmasta, miten ne vaikuttavat lapsiin, yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvuun ja yhteiskunnan koheesioon.

Valtion alkoholiyhtiön kansanterveydellisen tehtävän heikentämisen vaikutukset

Kansainvälisen tutkimustiedon mukaan valtion ohjaama alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmä ehkäisee tehokkaasti alkoholin kulutusta ja haittoja, joilla on negatiivisia kansanterveydellisiä ja kansantaloudellisia vaikutuksia. Suomessa valtion alkoholiyhtiön monopolin ylläpitäminen on toimiva tapa edistää kansanterveyttä ja vähentää päihdehaittoja, jotka heikentävät yhteiskunnallista toimeliaisuutta ja talouden kehitystä.

Nyt käsillä olevan hallituksen esityksen luonnoksen seurauksena valtion alkoholiyhtiön vähittäismyynnin yksinoikeus olisi nykyistä rajatumpi. Alkoholijuomien yksinoikeusjärjestelmien

heikentäminen ja siihen liittyvä alkoholin saatavuuden parantuminen todennäköisesti lisääisivät vähittäismyyntiin siirrettyjen alkoholijuomien kulutusta ja sitä kautta haittoja.

Esityksen muita kansanterveysvaikutuksia

Hallituksen esityksen luonnoksessa todetaan, että Suomessa alkoholisairauksiin ja -myrkytyksiin kuolee asukaslukuun suhteutettuna ihmisiä yli kolminkertainen määrä Ruotsiin ja Norjaan verrattuna. Alkoholi on monien sairauksien taustatekijä ja aiheuttaa esimerkiksi monia syöpiä. Alkoholiin liittyvät syöpäkuolemat ovat Suomessa lisääntyneet 2000-luvulla.

Hallituksen esityksen tausta-aineistossa on selkeästi kuvattu ehdotuksen haitalliset vaikutukset eri väestöryhmien terveyteen, sairastavuuteen, kuolleisuuteen ja hyvinvointiin. Esityksessä ei ole kuvattu yhtään positiivista talous-, terveys- tai hyvinvointivaikutusta väestöön tai talouteen. Kansanterveyden ja sitä kautta kansantalouden näkökulmasta katsomme, että hallituksen esityksestä alkoholilain muuttamiseksi olisi syytä luopua.

Esityksen vaikutukset palvelujärjestelmässä

Hallitusohjelman mukaan uudella kansallisella terveys- ja hyvinvointiohjelmalla pyritään vahvistamaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuutta. Ohjelman toteuttamiseen varattaisiin yhdeksän miljoonan euron kertaluontoinen määräraha hallituskauden ajaksi. Hallituksen esityksessä mainitaan myös, että mielenterveys- ja päihdepalveluiden uudistuneen lainsäädännön toimeenpano varmistetaan ja mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita parannetaan. Hallituksen tavoitteena on turvata erilaisia vaihtoehtoja päihdehoitomalleihin ja kehittää raskaana olevien päihteitä käyttävien naisten hoitoa.

Hallitusohjelman kirjaukset ovat ristiriitaisia ja riittämättömiä alkoholilain muutoksen aiheuttamien negatiivisten hyvinvointivaikutusten korjaamiseksi. Parasta alkoholihaittojen ennaltaehkäisyä on alkoholin käytön vähentäminen, mikä edellyttää muun muassa saatavuuden rajoittamista. Alkoholin saatavuuden parantaminen todennäköisesti lisää vaikeassa tilanteessa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon kuormitusta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemys on, että yli 5,5 tilavuusprosenttia vahvempien alkoholijuomien vähittäismyyntiin yksinoikeus tulee säilyttää valtion alkoholiyhtiöllä.

Kalliomaan Pilvi

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue - Markus Paananen, palvelualuejohtaja,
yhteiset sosiaali- ja terveystoimet